

**ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ ПЕРЕДОВОГО НАУКОВО-
МЕТОДИЧНОГО ДОСВІДУ З МЕТОЮ УДОСКОНАЛЕННЯ
РІВНЯ ВОЛОДІННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ У
ПРОФЕСІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ**

***Резюме.** У статті аналізуються підходи різних авторів до удосконалення мовленнєвих навичок студентів, покращення їх рівня володіння іноземними мовами. На основі проведеного аналізу визначено, що найбільш ефективними є наступні методи роботи із студентами: інтегроване навчання, що базується на роботі з текстом; технологія занурення; інтерактивні методи навчання (ділові професійні ігри, кейс-стаді, дискусії, мозкові штурми, презентації та ін.). Автором пропонується декілька кейсів, розрахованих для роботи із студентами першого та другого курсів вищих навчальних закладів економічного спрямування, а також теми для самостійної роботи, які сприятимуть удосконаленню рівня володіння іноземною мовою.*

***Ключові слова:** іноземна мова, рівні володіння іноземною мовою, інтерактивні методи навчання, кейс-стаді, самостійна робота, студенти економічних спеціальностей.*

Постановка проблеми. Реалії сьогодення свідчать про те, що Україна все більше і більше інтегрує у Європу. І цей процес вже неможливо зупинити. Саме тому, на ринку праці високо цінують професіоналів, які вільно володіють іноземною мовою. Крім того, існує безліч іноземних представництв в Україні, співробітники яких повинні володіти іноземною мовою. Усе це свідчить про актуальність викладання іноземних мов у немовних ВНЗ.

Але, на жаль, не кожен студент розуміє необхідність вивчення іноземної мови, вважаючи, що це додатковий, а не основний, профільний предмет. Саме тому перед викладачем стоїть завдання не лише надати студентам основні знання, а й мотивувати їх на вивчення іноземної мови, показати її необхідність для набуття хорошої роботи, майбутнього кар'єрного росту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз педагогічної літератури свідчить, що проблемою удосконалення мовленнєвих навичок студентів займалися багато науковців та педагогів-практиків [В. А. Бондаренко, 2015; О. В. Василенко, 2015; Ю. В. Дегтярьова, 2006; О. В. Керекеша, Ю. Г. Барабаш, 2012; З. М. Корнєва, 2006; С. Ю. Ніколаєва, О.М. Шерстюк, 2002; Н. К. Скляренко, 1999 та ін.]. Автори аналізували принципи роботи у немовних ВНЗ, розглядали різні форми і методи роботи з учнями й студентами та визначали найбільш вдалі з них.

Так, В. А. Бондаренко зазначив, що оскільки вивчення іноземної мови повинно, у першу чергу, відбуватися за комунікативним принципом, для вироблення комунікативних навичок у студентів з низьким рівнем володіння іноземною мовою необхідні детальні пояснення і рекомендації щодо виконання завдань. Крім того, їм треба дозволити користуватися самостійно підготовленими допоміжними матеріалами. Усе це сприятиме створенню доброзичливої атмосфери і впливатиме на мотивацію студентів до навчання[1; 42].

Підвищення ефективності навчання, і, відповідно, рівня володіння учнями та студентами іноземною мовою, на думку О. В. Василенко, можливе за умови використання наочності та технічних засобів навчання, комп'ютерних програм. На думку автора, це сприятиме зацікавленості студентів [2; 46].

У своєму дослідженні Ю. В. Дегтярьова, урахувавши, що значну інформацію студенти отримують під час читання професійно спрямованих текстів, пропонує модель інтегрованого навчання, що базується на роботі з

текстом. Автор пропонує роботу з текстом розподілити на три етапи: *pre-reading*, *reading*, *afterreading*. На етапі *pre-reading* основний вид мовленнєвої діяльності – аудіювання. Після прослуховування тексту слідує обговорення прослуханого тексту. На етапі *reading* відбувається індивідуальне читання мовчки всіма студентами за методикою: *survey*, *question*, *read*, *recite*, *review*. Після закінчення читання іде наступний етап роботи – *afterreading*. Студенти обговорюють прочитаний текст, відповідають на запитання викладача, порівнюють прочитане з припущеннями з етапу *pre-reading*, роблять висновки, обмінюються враженнями. Далі студенти працюють з індивідуальними текстами, які доповнюють інформацію основного тексту. Після прочитання індивідуальних текстів іде їх обговорення у групах з трьох осіб[4].

Позитивний вплив на успішне оволодіння іноземними мовами, як показав досвід О. В. Керекеші та Ю. Г. Барабаш, має технологія «пункт призначення», що застосовується під час перебування студентів та молодих науковців у літній мовній школі [6].

Цікавою, з нашої точки зору, є авторська технологія занурення З. М. Корневої для навчання студентів, майбутніх економістів, англійського ділового мовлення. Автор, у залежності від ступеня використання рідної мови в аудиторії під час занять, тривалості використання опори на рідну мову студентів та особливостей підготовки викладачів, виділяє три основні моделі на основі технології занурення: повне занурення, часткове занурення, помірне занурення. Дослідження З. М. Корневої показали, що при вивченні іноземної мови лише в межах програми розвиток мовних навичок і вмінь іде доволі повільно; при частковому зануренні відбувається відносно прискорений розвиток; при помірному зануренні розвиток мовних навичок і вмінь є найбільшим і найінтенсивнішим [7].

Ці та інші дослідження доводять, що використання інноваційних технологій сприяють кращому оволодінню іноземною мовою.

Мета роботи. У даній роботі ми проаналізуємо підходи до викладання іноземної мови, розглянемо форми роботи, що сприяють більш швидкому удосконаленню рівня володіння іноземною мовою у професійному середовищі.

Виклад основного матеріалу. Вивчення іноземної мови у немовних ВНЗ передбачає урахування рівнів володіння іноземною мовою, представлених у Загальноєвропейських Рекомендаціях:

Елементарний користувач – А:	A1 – початковий A2 – середній
Незалежний користувач – В:	B1 – рубіжний B2 – просунутий
Досвідчений користувач – С:	C1 – автономний C2 – компетентний [5].

Згідно із Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти, існує шість рівнів володіння мовою, які були розроблені Асоціацією Мовних Експертів ALTE (The Association of Language Testers in Europe): інтродуктивний (Breakthrough або A1), середній (Waystage або A2), рубіжний (Threshold або B1), просунутий (Vantage або B2), автономний (Effective Operational Proficiency або C1) і компетентний (Mastery або C2).

Кожен рівень володіння іноземною мовою має власні характеристики (дескриптори):

C2 – може розуміти без ускладнень практично усе, що чує або читає. Може вилучити інформацію з різних усних чи письмових джерел, узагальнити її і зробити аргументований виклад у зв'язній формі. Може висловлюватися спонтанно, дуже швидко і точно, диференціюючи найтонші відтінки смислу у досить складних ситуаціях.

C1 – може розуміти широкий спектр досить складних та об'ємних текстів і розпізнавати імпліцитне значення. Може висловлюватися швидко і спонтанно без помітних утруднень, пов'язаних з пошуком засобів вираження. Може ефективно і гнучко користуватися мовою у суспільному житті,

навчанні та з професійними цілями. Може чітко, логічно, детально висловлюватися на складні теми, демонструючи свідоме володіння граматичними структурами, конекторами та зв'язними програмами висловлювання.

B2 – може розуміти основні ідеї тексту як на конкретну, так і на абстрактну тему, в тім числі й технічні (спеціалізовані) дискусії за своїм фахом. Може нормально спілкуватися з носіями мови з таким ступенем швидкості та спонтанності, який не завдає труднощів жодній із сторін. Може чітко, детально висловлюватися на широке коло тем, виражати свою думку з певної проблеми, наводячи різноманітні аргументи за і проти.

B1 – може розуміти основний зміст чіткого нормативного мовлення на теми, близькі і часто вживані на роботі, при навчанні, під час дозвілля тощо. Може вирішити більшість питань під час перебування або подорожі у країні, мова якої вивчається. Може просто і зв'язно висловитись на знайомі теми або теми особистих інтересів. Може описати досвід, події, сподівання, мрії та амбіції, навести стислі пояснення і докази щодо точок зору та планів.

A2 - може розуміти ізольовані фрази та широко вживані вирази, необхідні для повсякденного спілкування у сферах особистого побуту, сімейного життя, здійснення покупок, місцевої географії, роботи. Може спілкуватися у простих і звичайних ситуаціях, де необхідний простий і прямий обмін інформацією на знайомі та звичні теми. Може описати простими мовними засобами своє оточення, найближче середовище і все, що пов'язане зі сферою безпосередніх потреб.

A1 – може розуміти і вживати побутові повсякденні вирази, а також елементарні речення, необхідні для задоволення конкретних потреб. Може відрекомендуватись або представити когось та може запитувати і відповідати на запитання про деталі особистого життя, наприклад, де він / вона живе; про людей, яких він / вона знає; про речі, які він / вона має. Може взаємодіяти на простому рівні, якщо співрозмовник говорить повільно і чітко та готовий прийти на допомогу [5].

Відповідно вимог, випускники ВНЗ нефілологічного профілю повинні вміти: читати й повністю розуміти англомовні тексти професійного спрямування, вести переговори з англомовними партнерами без перекладача, розмовляти по телефону, спілкуватись електронною поштою, заповнювати аплікаційні форми, писати звіти, рекомендації, інструкції до використання, вести робочу документацію англійською мовою та багато іншого [3; 115].

Завдання викладача – озброїти студентів вищеперерахованими вміннями й навичками та мотивувати їх на досягнення якомога більш високого рівня оволодіння іноземною мовою. Але тут він, відповідно досліджень О. В. Василенко, стикається з певними проблемами:

- проблеми опанування деяких мовознавчих фактів та явищ, необхідних для оперування під час пояснення матеріалу;

- складність сприйняття та засвоєння численних випадків невідповідності та несхожості мовних фактів та явищ (категорія роду, використання артиклів, різні логіко-процесуальні характеристики видо-часових форм дієслова та ін.);

- недостатня виробленість фонетичного слуху та відсутність навичок імітативного й реактивного опанування артикуляційними особливостями іноземної мови [2; 46-47].

Для того, щоб подолати вищезазначені проблеми та позитивно мотивувати студентів на опанування іноземної мови, викладачу необхідно розробити відповідну методику проведення занять, підібрати найбільш ефективні форми роботи зі студентами.

У останній час все більшу популярність набирають інтерактивні методи навчання, оскільки вони спрямовані на розширення інформаційних можливостей майбутніх спеціалістів, на формування їх професійної надійності. До інтерактивних методів навчання можна віднести: професійні рольові, імітаційні, ситуаційні ігри; професійні проблемні ситуації; дискусії; проведення пояснень і демонстрацій; розв'язання конкретних ситуацій (кейс-стаді).

Як зазначає Р. О. Гришкова, інтерактивні методи дозволяють студентам проявити власні знання, розвивають навички усного ділового спілкування, вчать аргументовано подавати власну точку зору. Також вони впливають на розвиток рефлексії, самоаналізу студента, його самооцінку [3; 117].

Крім того, на наш погляд, саме інтерактивні методи дозволяють побудувати активний процес навчання, суттєво збільшують інтелектуальну задоволеність від занять, розвивають мислення, пам'ять, винахідливість, кмітливість студентів, підготовлюють їх до професійної діяльності.

Під час проведення занять, ми широко використовуємо роботу з конкретними ситуаціями (кейс-стаді). У даних ситуаціях закладено проблеми, з якими зустрінуться майбутні економісти у своїй професійній діяльності. Тобто, кейси базуються на ситуаціях, максимально наближених до реальності, саме тому вони сприяють розвитку професійної компетентності студентів - майбутніх економістів. Оскільки студенти-економісти вирішують завдання, які безпосередньо стануть їм у нагоді в майбутньому, застосування кейсів позитивно впливає на їх мотивацію до вивчення іноземної мови.

Наведемо приклад кейсів, які ми застосовуємо під час роботи із студентами перших та других курсів:

1 курс

1. A partnership agreement - партнерська угода (як може чартерна авіакомпанія вигравати під час конкурентної боротьби). [9; 28].

2. The new attraction – новий атракціон (як міжнародна конкуренція сприяє появі нових ідей для атракціонів). [9; 42].

3. Organising a conference – організація конференції (необхідно ретельно продумати та підготувати конференцію з актуальних економічних питань). [9; 58].

4. Herman & Corrier Teas - (добре відома у Нідерландах компанія повинна вирішити, чи потрібно їм ставати частиною міжнародної корпорації). [9; 110].

2 курс

1. Alpha Advertising - (велика рекламна агенція з репутацією створювача оригінальних та ефективних рекламних кампаній береться за нову справу). [8; 50].

2. Business culture briefing – брифінг культури ведення бізнесу. [8; 72].

3. Lina Sports - (виробник спортивного одягу потребує нового керівництва). [8; 110].

Наш практичний досвід роботи у немовному ВНЗ показав, що окрім використання інтерактивних методів роботи, значну роль у розвитку комунікативної компетентності студентів та підвищенні їх рівня володіння іноземною мовою відіграє самостійна робота.

Саме на самостійну роботу припадає більша частина навантаження під час вивчення іноземної мови. І це не дивно, адже тільки постійно працюючи над виробленням комунікативних умінь та навичок, студент може опанувати іноземну мову. Лише аудиторних занять для цього недостатньо.

У європейських університетах студентів наперед ознайомлюють з графіком самостійної роботи та термінами виконання індивідуальних завдань. За невчасне виконання завдань передбачено штрафні санкції: студентів позбавляють балів чи не зараховують роботу [3; 115].

Те, наскільки свідомо та успішно студенти працюють самостійно, залежить, у більшій мірі, від їх самосвідомості, відповідальності, розуміння необхідності вивчення іноземної мови для подальшої професійної діяльності та кар'єрного зростання, уміння планувати власну діяльність. Але не останню роль відіграє й те, які завдання добирає викладач, наскільки вони цікаві й актуальні для майбутніх економістів.

Для самостійної роботи, ми рекомендуємо застосовувати презентації, які студенти можуть готувати як індивідуально, так і у групах з 2-3 чоловік. Наведемо приклади тем таких презентацій:

1. ONEU - ONEU, історія, сьогодення, міжнародні зв'язки, відомі випускники і т. ін.

2. What is Economics? Types of economic systems. – Що таке економіка? Типи економічних систем.

3. Economic situation of Ukraine – провести аналіз економічної ситуації в Україні.

4. Economic situation of developed countries – проведення аналізу економіки розвинених країн (на вибір студентів).

5. Image of the successful businessman – опираючись на реальні приклади описати образ успішного підприємця (бізнесмена).

6. Welcome to Odessa – ласкаво просимо до Одеси: економіка, історія, пам'ятники, сьогодення міста й області (екскурсія містом).

7. SWOT analysis – SWOT аналіз підприємства.

8. Types of management – типи менеджменту (розглянути й проаналізувати різні типи менеджменту).

9. Business ethics – бізнес етикет (розглянути та порівняти особливості бізнес етикету різних країн, на вибір студентів).

Самостійна робота повинна постійно перевірятися та контролюватися викладачем, при цьому необхідно заохочувати студентів, стимулювати і мотивувати їх бажання й надалі виконувати даний вид роботи.

Висновок. Результати проведеного аналізу дають нам підстави стверджувати, що для удосконалення рівня розвитку володіння студентами іноземною мовою, необхідно застосовувати інноваційні методи під час аудиторної та самостійної роботи студентів.

Перспективним напрямком наших подальших досліджень є розробка низки вправ для самостійної роботи студентів.

Література

1. Бондаренко В.А. Реалізація індивідуального підходу в процесі самостійної роботи з іноземної мови. / В. А. Бондаренко //Іншомовна підготовка працівників ОВС та фахівців із права [Текст]: тези доп. наук.-теорет. конф. (Київ, 30 квіт. 2015 р.) / ред. кол.: В.В. Черней, І. Г. Галдецька та ін. – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2015. – с. 39-43.

2. Василенко О.В. Комунікативний підхід до навчання іноземних мов. / О.В. Василенко //Іншомовна підготовка працівників ОВС та фахівців із права [Текст]: тези доп. наук.-теорет. конф. (Київ, 30 квіт. 2015 р.) / ред. кол.: В.В. Черней, І. Г. Галдецька та ін. – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2015. – с. 43-47.
3. Гришкова Р. О. Імплементация європейських освітніх стандартів у навчання англійської мови студентів нефілологічних спеціальностей // Наукові праці. Серія Педагогіка – 2010. – Том 136.– Випуск 123. –С. 114 -118
4. Дегтярьова Ю.В. Методика навчання студентів вищих немовних навчальних закладів читання англійською мовою для ділового спілкування : дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / Запорізький національний ун-т. – К., 2006. – 325 с.
5. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. укр. Видання С. Ю. Ніколаєва // К.: Ленвіт, 2003.– 273 с.
6. Керекеша О.В., Барабаш Ю.Г. Інтерактивна авторська технологія на допомогу роботі у літній мовній школі / О. В. Керекеша, Ю. Г. Барабаш. –Витоки педагогічної майстерності. Збірник наукових праць Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка. – Випуск 9. –Полтава, 2012. – Серія «Педагогічні науки». – С. 88 – 92.
7. Корнєва З. М. Методика навчання майбутніх економістів англійського ділового мовлення на основі технології занурення : Дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / Національний технічний ун-т України «Київський політехнічний ін-т». – К., 2006. – 304 с.
8. Cotton D. Market Leader (Intermediate) / D.Cotton, D.Falvey, S.Kent. – Pearson Longman, 2008. – 176 с.
9. Cotton D. Market Leader (Pre-Intermediate) / D.Cotton, D.Falvey, S.Kent. – Pearson Longman, 2008. – 176 с.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПЕРЕДОВОГО НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКОГО ОПЫТА С ЦЕЛЬЮ УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ УРОВНЯ ВЛАДЕНИЯ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКОМ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ СРЕДЕ

Резюме. В статье анализируются подходы разных авторов к усовершенствованию языковых навыков студентов неязыковых высших учебных заведений, улучшению их уровня владения иностранным языком.

Цель статьи: теоретический анализ подходов к изучению иностранного языка и форм работы, которые способствуют более эффективному овладению иностранным языком в профессиональной среде.

На основе проведённого анализа определено, что наиболее эффективными являются следующие методы работы со студентами: интегрированное обучение, которое основывается на работе с текстом (автор Ю. В. Дегтярёва); технология погружения (автор З. М. Корнева); интерактивные методы обучения (деловые профессиональные игры, кейс-стади, дискуссии, мозговые штурмы, презентации и т.п.).

В статье рассматриваются несколько кейсов, рассчитанных на работу со студентами первых и вторых курсов высших учебных заведений экономического профиля. Именно подобные кейсы, по мнению автора, позитивно влияют на мотивацию студентов-экономистов к изучению иностранного языка и повышению уровня владения им, поскольку основываются на реальных ситуациях, которые будущим экономистам придётся решать в своей профессиональной деятельности. Кроме того, поскольку на самостоятельную работу отводится большая часть нагрузки во время изучения иностранного языка, в статье предложены темы презентаций для самостоятельной работы студентов. При подборе тем автор руководствовался их актуальностью для будущих экономистов.

Ключевые слова: иностранный язык, уровни владения иностранным языком, интерактивные методы обучения, кейс-стади, самостоятельная работа, студенты экономических специальностей.

Badyul Lyudmyla Mykolaivna

Department of Foreign Languages, senior teacher,

Odesa National Economic University

Odesa, Ukraine

USE OF THE BEST SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL PRACTICES FOR THE PURPOSE OF IMPROVEMENT OF THE FOREIGN LANGUAGE PROFICIENCY LEVEL IN THE PROFESSIONAL ENVIRONMENT

Summary. The article analyzes different authors' approaches to improvement of students' language skills of non-language higher educational institutions, to improvement of their foreign language proficiency level.

Article purpose: the theoretical analysis of approaches to learn foreign language and work forms which promote more effective mastering of foreign language in the professional environment.

On the basis of the carried out analysis it is defined that the most effective methods of work with students are the following : the integrated training which is based on work with the text (author Y. V. Degtyareva); technology of immersion (author Z. M. Korneva); interactive methods of training (business professional games, case study, discussions, brain storms, presentations, etc.).

The article considers some cases optimized for work with the first and second year students of higher educational institutions of economic specialties. Similar cases, according to the author, positively influence motivation of students-economists to foreign language learning and increase their proficiency level as these cases are based on real situations which future economists should solve in their professional activity. Besides, as the most part of study load of foreign language learning is given to individual work, some topics of presentations for students' individual work are offered in article. Selecting topics the author was guided by their actuality for future economists.

Key words: *foreign language, levels of foreign language proficiency, interactive methods of training, case study, individual work, students of economic specialties.*